

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ТИТАРЧУК ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 342.9 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ–2017

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

доцент кафедри адміністративної діяльності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України

Гриценко Володимир Григорович,

Кіровоградський державний педагогічний

університет імені Володимира Винниченка,

завідувач кафедри галузевого права

кандидат юридичних наук

Шепетько Сергій Анатолійович,

Міжвідомчий науково-дослідний центр

з проблем боротьби з організованою злочинністю

при Раді національної безпеки і оборони України,

заступник керівника

Захист відбудеться «26» квітня 2017 р. о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «24» березня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Відповідно до географічного розташування, наявності різноманітних природних ресурсів і значних запасів корисних копалин, Україна має високий рівень економічного та промислового потенціалу. Минула епоха радянської командно-адміністративної системи господарювання мала значний вплив на історичне становлення в окресленій сфері, зумовлюючи функціонування багатьох тисяч неефективних державних підприємств. Глобальний розвиток товарно-грошових відносин, перейняття засад вільного ринку товарів і послуг, набуття членства у Світовій організації торгівлі, а також євроінтеграційні намагання зумовило нашу країну до поступового відмовлення від панівного впливу державної форми власності в житті сучасного суспільства. Зазначена тенденція виявляється у зменшенні на 60 % кількості державних підприємств, порівняно з кінцем 1990-х років, коли останніх нараховувалося понад 12 тис. Більшість господарюючих суб'єктів було приватизовано, ліквідовано або ж реорганізовано в корпорації.

Водночас не лише світові тенденції причинили зазначені зміни. Вітчизняні державні підприємства зарекомендували себе як недостатньо ефективні та нерентабельні, продукуючи щорічні багатомільярдні бюджетні збитки. Крім того, прояви корупції та неефективний менеджмент змушують і надалі уповноважені органи державної влади вживати адекватних заходів щодо роздержавлення. Зокрема, у другій половині 2016 р. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України прийняло рішення про перезатвердження переліку державних підприємств, що не підлягають приватизації, до складу якого входить лише 705 одиниць.

Незважаючи на значимість окреслених проблем, господарюючі суб'єкти, що засновані на державній формі власності, відіграють важливу роль як матеріально-технічне підґрунтя, а також економічні агенти центральних органів державної влади у сфері обороноздатності й захисту країни, науково-інноваційного та технологічного розвитку, паливно-енергетичного комплексу, природних монополій. Так, згідно з Переліком об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83, 73 підприємства здійснюють свою діяльність у галузі оборони; 27 – паливно-енергетичному комплексі; 51 – транспортній галузі; 24 – забезпеченні розміщення і зберігання матеріальних цінностей державного резерву; 43 – сфері телекомунікацій та зв'язку; 15 – авіаційній та ракетно-космічній промисловості; 8 – металургійного комплексу; 8 – хімічному комплексі; 31 – науковій діяльності.

Отже суб'єкти господарювання в державному секторі, що належать до стратегічно важливих для економіки і безпеки держави та у сфері природних монополій, є важливими елементами національної економіки, без яких неможливе забезпечення ключових суспільних інтересів. Саме тому назріла потреба подальшого розвитку адміністративно-правового врегулювання діяльності державних підприємств в Україні з метою підвищення рівня ефективності їх функціонування. Крім того, така потреба особливо посилюється в теперішній складній політико-соціальной, фінансовій, економічній ситуацій в умовах проведення АТО.

Значна кількість вітчизняних і зарубіжних вчених зверталися до питань щодо завдань і повноважень держави та органів державної влади в управлінні економічним сектором з метою забезпечення суспільних інтересів, у тому числі, В. О. Басс, В. Г. Бодров, М. Є. Брильова, М. В. Василовська, Ю. М. Дзера, О. В. Дейнека, З. М. Залого, О. О. Кундицький, О. М. Литвиненко, К. Макконнелл, І. Р. Михасюк, О. Й. Пасхавер, Т. А. Пушкар, Б. А. Райзберг, С. Й. Сажинець, П. Самуельсон, К. Торнтон та ін.

Низку наукових праць щодо правового регулювання діяльності державних підприємств, зокрема у сфері адміністративного законодавства, присвятили наступні вчені: О. Ф. Андрійко, Г. Я. Аніловська, Ю. П. Битяк, В. В. Галуцько, Ю. В. Гаруст, І. П. Голосніченко, Ю. О. Голуб, В. Г. Гриценко, О. В. Дейнека, О. Ю. Дрозд, О. М. Єщук, М. В. Ковальова, В. В. Ковальська, І. М. Любимов, А. А. Манжула, Д. А. Медведєв, О. М. Охотнікова, М. Ю. Понгудаєва, Г. Й. Ткач, І. О. Школьник, В. К. Шкарупа, С. А. Шепетько та ін.

Високо цінуючи наукові здобутки вказаних вчених щодо напрацювань у сфері державного управління економічними процесами, зокрема підпорядкованими суб'єктами господарювання, слід акцентувати на фрагментарності та певній застарілості таких досліджень. Більше того, проблематика адміністративно-правового регулювання діяльності підприємств заснованих на державній формі власності залишається недостатньо розробленою.

Отже, відсутність належної законодавчої бази щодо забезпечення адміністративно-правових засобів і методів врегулювання діяльності державних підприємств, а також необхідність проведення монографічного дослідження у зазначеній сфері зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає основним положенням Стратегії підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2015 № 662-р, Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р, та плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495). Тема дисертації відповідає Переліку перспективних напрямків кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, затвердженими постановою Президії Національної академії правових наук України від 18.10.2013 № 86/11.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є визначення базових елементів та характеристика адміністративно-правового механізму забезпечення діяльності державних підприємств, а також вироблення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства в цій сфері.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *задачі*:

- визначити періодизацію розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств;
- охарактеризувати поняття, види та значення державних підприємств у

національній системі господарювання;

- розглянути правове регулювання діяльності державних підприємств;
- з'ясувати сутність та зміст адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств;
- проаналізувати основні методи адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств;
- визначити систему та повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств;
- з'ясувати пріоритети запозичення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств;
- визначити напрями розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері діяльності державних підприємств.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері державної регуляторної політики щодо діяльності державних підприємств.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств в Україні.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя дисертації становить сукупність загальних і спеціальних методів наукового пізнання. У ході дослідження використано такі методи: *історико-правовий метод* – для визначення періодизації розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 1.1); *термінологічний метод і метод аналізу словникових визначень* – для визначення і здійснення характеристики поняття, видів та значення державних підприємств у національній системі господарювання (підрозділ 1.2); *формально-юридичний метод* – для розгляду правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 1.3); *системний метод і метод аналізу та синтезу* – для з'ясування сутності та змісту адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 2.1); *діалектичний метод* – для аналізу основних методів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 2.2); *методи групування і класифікації* – для визначення системи та повноважень суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 2.3); *порівняльно-правовий* – для з'ясування пріоритетів запозичення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств (підрозділ 3.1); *діалектичний метод і метод спеціально-юридичного тлумачення* – для визначення напрямів розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері діяльності державних підприємств (підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дисертації становлять статистичні матеріали Державної служби статистики України; узагальнення практичної діяльності органів державної влади задіяних у сфері адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є одним із перших в Україні комплексних досліджень присвячених адміністративно-правову регулюванню діяльності державних підприємств. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, зокрема:

вперше:

– визначено напрями реалізації сукупності адміністративно-правових прийомів, засобів і способів впливу органів влади на діяльність державних підприємств в сучасних умовах розвитку національної системи господарювання. У рамках чого запропоновано авторську класифікацію та охарактеризовано основні методи адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств, серед яких: а) загальні методи адміністративно-правового регулювання; б) спеціальні методи адміністративно-правового регулювання;

– обґрунтовано доцільність прийняття і запропоновано постатейний проект Закону України «Про державні та комунальні унітарні підприємства» з метою уніфікації правової регламентації, зокрема, питань щодо утворення та припинення діяльності, правосуб'єктності, розпорядження об'єктами державної власності, юридичної відповідальності, органів управління, обліку та звітності унітарних підприємств, а також повноважень органів виконавчої влади у сфері регулювання діяльності державних суб'єктів господарювання;

– надано аргументацію щодо доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення положеннями щодо притягнення до адміністративної відповідальності за неналежне управління державним унітарним підприємством, а також за здійснення особою, яка позбавлена права обіймати відповідні посади, управління даною юридичною особою;

удосконалено:

– характеристику способів легітимного втручання органів державної влади у діяльність державних підприємств за допомогою прямих (адміністративних) і непрямих (економічних) методів правового регулювання;

– періодизацію розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств у вигляді дев'яти історичних проміжків часу;

– пропозиції щодо розроблення Програми розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері державного підприємництва на період до 2020 року;

– обґрунтування тези щодо посилення співпраці відповідних органів виконавчої влади у сфері протидії корупції на державних підприємствах шляхом затвердження «Інструкції про порядок взаємодії спеціальних уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції на суб'єктах господарювання державного сектору економіки»;

дістало подальший розвиток:

– визначення поняття і змісту правових категорій «адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств», «методи адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств», «суб'єкти адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств», «державне підприємство», «керівник державного підприємства», «об'єкти державної власності», «органи управління державного підприємства»;

– класифікація суб'єктів адміністративно-правового регулювання за об'ємом повноважень у сфері діяльності державних підприємств;

– напрями врахування позитивного зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності державних суб'єктів господарювання з метою забезпечення підвищення ефективності їх функціонування;

– аргументація на рахунок державного регулювання узгодження технічних умов під час здійснення окремих видів господарської діяльності державними суб'єктами господарювання з міжнародними нормами у сфері стандартизації та сертифікації шляхом затвердження Державної програми стандартизації на 2018-2020 роки, а також внесення відповідних змін і доповнень до Законів України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», «Про стандартизацію»;

– пропозиції щодо внесення зміни і доповнення до Закону України «Про природні монополії» у частині уточнення методів адміністративно-правового регулювання і напрямів державного контролю за діяльністю суб'єктів природних монополій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що науково-теоретичні положення, висновки та пропозиції цього дослідження можуть використовуватися у:

– *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки актуальних проблем адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчості* – для вдосконалення чинного законодавства у сфері діяльності державних підприємств (довідка про впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *навчальному процесі* – для викладання у вищих навчальних закладах таких навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність» (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів» (м. Херсон, 2015 р.); «Права та обов'язки людини у сучасному світі» (м. Одеса, 2015 р.); «Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ у процесі євроінтеграції» (м. Дніпропетровськ, 2016 р.); «Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки» (м. Київ, 2016 р.).

Публікації. Основні результати дисертації викладено в 11 наукових працях, з яких п'ять статей – у наукових фахових виданнях України, дві – у наукових виданнях зарубіжних країн, чотири – тези виступів на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 171 сторінку. Робота містить список використаних джерел із 209 найменувань на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; вказано мету, задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо їх апробації та публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-правова характеристика діяльності державних підприємств» складається з трьох підрозділів, присвячених характеристиці історичного розвитку нормативного забезпечення діяльності державних підприємств в Україні за допомогою адміністративно-правового інструментарію; з'ясуванню правової природи та особливостей функціонування суб'єктів господарювання, заснованих на держаній формі власності, в сучасних умовах розвитку національної системи господарювання.

У підрозділі 1.1 «Гене́за розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств» здійснено історико-правовий аналіз процесів становлення та розвитку підприємництва з урахуванням перманентних змін політико-правової, економічної та соціальної кон'юнктури другої половини XVII ст. – першого десятиліття XXI ст.

Доводиться, що лише у другій половині XVII ст. стрімкий розвиток природних монополій зумовив необхідність введення у дію низки казенних підприємств. Крім того, проведений аналіз низки правових актів того часу засвідчують мілітаризацію у сфері господарської діяльності. Таким чином, на початок XVIII ст. відбулося зародження державних підприємств, що переважно змішувалося з функцією держави у сфері забезпечення національної безпеки, не маючи чітко закріпленого правового вираження.

Протягом XIX ст. відбувається поступовий перехід національного господарства на ринкові рейки, насамперед у спосіб розвитку курсу на товарно-грошові відносини, а також відносно пом'якшення законодавства. Створюється певна кількість адміністративних актів присвячених діяльності державних підприємств, які поступово переорієнтовувалися на реалізацію низки суспільнозначимих потреб. У той же час, перше десятиліття XX ст. характеризується наданням державним підприємствам статусу юридичних осіб, а керівні засади їх діяльності закріплюються, в тому числі, у кодифікованих законодавчих актах. Крім того, з метою уніфікованого керівництва державною промисловістю створено єдиний адміністративний орган.

Період поширення радянської влади на територію України має насичений різновекторний законодавчий характер, у тому числі щодо адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Так, історичний етап часів НЕП відзначався створенням значного демократичного масиву нормативно-правових актів щодо діяльності державних синдикатів і трестів. У свою чергу, подальші кроки радянської влади щодо діяльності державних підприємств відбувалися у жорстких адміністративно-командних рамках, які забезпечували розвиток планової економіки. Протягом 60-90-х рр. XX ст. створено кодифіковане цивільне та господарське законодавство, на підставі якого розроблено ґрунтовне адміністративне законодавством, яке розглядало державні підприємства як умовно самостійних суб'єктів господарювання – основних платників податків та економічних агентів державної влади.

Здобуття державної незалежності Україною зумовило перехід вітчизняної економіки до конкурентних товарно-грошових відносин, що сприяло створенню нового масиву законодавства щодо регулювання діяльності державних підприємств.

Разом із тим, зроблено висновок, що на сьогодні діяльність суб'єктів господарювання, заснованих на державній формі власності, здебільшого мають малоефективний та збитковий характер, потребуючи подальшого розвитку адміністративно-правового регулювання в окресленій сфері.

За результатами розгляду запропоновано авторську періодизацію розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств, яка включає наступні історичні проміжки: перший період (друга пол. XVII ст. – поч. XVIII ст.); другий період (XVIII ст.); третій період (поч. XIX ст. – 60-ті р. XIX ст.); четвертий період (друга пол. XIX ст. – 1913 р.); п'ятий період (1914 р. – 1920 р.); шостим період (1921 р. – поч. 30-х р. XX ст.); сьомий період (30-ті р. – кінець 50-х р. XX ст.); восьмий період (60-ті р. – поч. 90-х р. XX ст.); дев'ятий період (друга пол. 90-х р. XX ст. й до сьогодні).

У підрозділі 1.2 «Поняття, види та значення державних підприємств у національній системі господарювання» на підставі теоретико-правових праць, публіцистичних джерел і вітчизняного законодавства здійснено аналіз сутності категорії «державна власність», з'ясовано її головні ознаки та складові, у тому числі майно та кошти. Розглянуто зміст категорії «право державної власності» як сукупності легітимних юридичних способів і засобів держави в особі органів державної влади розпоряджатися національними ресурсами для задоволення потреб громадян, суспільства, держави.

Акцентовано увагу на проблематиці одночасного використання у законодавстві України споріднених понять суб'єктів господарювання заснованих на державній формі власності, у тому числі «юридична особа публічного права», «державна юридична особа», «державне господарське об'єднання», «державне підприємство». Обґрунтовується, що використання останнього поняття є найбільш прийнятним, оскільки чітко узгоджує назву зі змістом діяльності таких суб'єктів, тоді як інші запропоновані категорії мають більш широке трактування, які включають не лише державні підприємства.

Визначено, що державні підприємства є спеціальними суб'єктами господарювання – юридичними особами, які створена на базі відокремленої частини державної власності рішенням уповноважених органів виконавчої влади, розпорядження майном якого здійснюється на основі права господарського відання або права оперативного управління, метою функціонування яких є забезпечення ключових національних потреб. З'ясовано основні характерні ознаки державних підприємств, на підставі чого констатується, що інститут державного підприємництва є одним із головних економічних інструментів, та маючи вагомий кількісний вираз у національному господарському виробництві, направлений, в тому числі на стабілізацію та розвиток товарно-грошових відносин і реалізацію економічної функції держави. Мова йде про те, що держава, передаючи вищевказане майно у користування своїм підприємствам, регулює та контролює в подальшому як належне використання та збереження державної власності, а також фінансовий стан та напрями діяльності самого суб'єкта господарювання.

Розглянуто правовий статус двох видів державних унітарних підприємств, у тому числі державних комерційних підприємств і казенних підприємств. Зроблено

висновок, що державне комерційне підприємство виконує дві основні функції: наповнення дохідної частини Державного бюджету України; виступаючи економічним агентом держави, організовує та стимулює виробничі та інші споріднені суспільні відносини. Водночас надається аргументація, що казенні підприємства виконують наступні функції: виступають виробничою базою забезпечення національної безпеки в Україні; забезпечують соціальність економіки в частині вироблення продукції, яка обмежено випускається приватними підприємствами, але має важливе соціальне значення; забезпечують державні потреби у певній специфічній сировині для економічних та інших цілей; створюють безпечні та належні умови життєзабезпечення суспільства та національного виробництва за рахунок створення природних монополій.

Підрозділ 1.3 «Правове регулювання діяльності державних підприємств» присвячений аналізу чинного адміністративного, господарського, цивільного та іншого законодавства щодо діяльності державних підприємств. Розкрито організаційно-правові засади їх функціонування, у тому числі порядок визначення організаційної структури, виробничих і функціональних структурних підрозділів підприємства, створення філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, складення та реалізація фінансового плану. З'ясовано питання управління державним майном, яке передане суб'єкту господарювання, з боку компетентних органів виконавчої влади; розпорядженню державним майном на праві господарського відання чи праві оперативного управління, а також організації продажу нерухомого майна та інших активів державних підприємств Фондом державного майна України.

З урахуванням того, що державні підприємства у значній мірі підпадають під дію законодавства, яким регулюються інші суб'єкти господарювання, з'ясовано загальні правові умови призначення керівника підприємства, укладання трудових і колективних договорів, створення та діяльність професійних спілок з метою здійснення представництва і захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки.

З'ясовано, що діяльність державних підприємств має особливу мету створення та характер діяльності, а тому крім загальних правил цивільного обороту вони врегульовуються й спеціальними нормативно-правовими актами, затвердженими органами виконавчої влади, наділених повноваженнями у специфічних напрямках господарювання. Розглянуто законодавство щодо діяльності державних підприємств у наступних сферах: державного замовлення; продукції військового та спеціального призначення; наркотичних і лікарських засобів; ядерної енергії; природних вуглеводнів; авіаційного та аерокосмічного будівництва; гірничо-металургійного комплексу.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм забезпечення діяльності державних підприємств» складається з трьох підрозділів, присвячених з'ясуванню сутності, змісту та основним методам адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств, а також характеристиці системи та повноважень компетентних органів виконавчої влади в окресленій сфері.

У підрозділі 2.1 «Сутність та зміст адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств» з'ясовано особливості та порівняно між собою окремі правові категорії, серед яких «державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності», «державне управління суб'єктами господарювання», «державне регулювання діяльності суб'єктів господарювання». На підставі чого робиться висновок, що під адміністративно-правовим регулюванням діяльності державних підприємств слід розуміти закріплені в нормах права специфічні спрямування державного регулювання економіки, які переважно ввібравши в себе адміністративні форми цього процесу, передбачають нормотворчу та поточну організаційно-управлінську діяльність органів виконавчої влади щодо впорядкування реалізації функцій державних суб'єктів господарювання.

Окремо наголошено на тому, що суб'єкти господарювання мають особливий статус в рамках національної системи господарювання, а тому не можуть постійно та виключно на власний розсуд провадити свою діяльність в умовах вільної ринкової економіки. Отже, органи виконавчої влади здійснюють щодо них адміністративно-правове регулювання з оглядом на дотриманням керівної ідеї – забезпечення національної безпеки, першочергово врахування базових загальнодержавних та суспільних інтересів.

Наводиться аргументація, що на сьогодні сукупність інструментів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств набули більш диференційованого характеру. Розвиток ринкових відносин вимагає від держави в особі органів виконавчої влади втілювати в життя своєрідний симбіоз економічних і адміністративних способів і засобів врегулювання діяльності державних підприємств. У рамках цього доводиться, що державний корпоративний сектор економіки врегульовується не лише нормами адміністративного законодавства, але й суттєво потрапляє в цивільно-правове поле, насамперед щодо діяльності акціонерних і господарських товариств.

У підрозділі 2.2 «Реалізація основних методів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств» з'ясовано та охарактеризовано базовий адміністративний інструментарій впливу компетентних представників влади на діяльність державних підприємств. Наголошено на тому, що на відмінну від економічних (непрямих) методів державного регулювання господарської діяльності, адміністративні (прямі) методи вчиняють безпосередній владний вплив держави на економічний сектор, що включає: загальні адміністративні методи регулювання – поширюються на всіх суб'єктів господарювання не залежно від форми власності, зокрема, ліцензування окремих видів господарської діяльності, заборона виготовлення певних груп товарів, встановлення обов'язкових для виконання правил, методик, стандартів; спеціальні адміністративні методи регулювання – застосовуються виключно до державних підприємств, зокрема, процедура державних закупівель, оборонне замовлення, призначення та звільнення з посади керівника підприємства та ін.

Окрема увага присвячена адміністративно-правовому статусу керівника державного підприємства, під яким запропоновано розуміти посадову особу, яка за допомогою спеціально організованого конкурсного відбору, за умов укладеного

трудового контракту з відповідними органами виконавчої влади, організовує та здійснює безпосереднє управління діяльністю державних суб'єктів господарювання з дотриманням норм вітчизняного законодавства та міжнародних зобов'язань України. Також проаналізовано повноваження представників низової державної ланки менеджменту, які здійснюють управління акціями підприємств, що перебувають у державній власності, створених за участю Фонду державного майна України.

З'ясовано вплив владних інституцій на діяльність державних підприємств через здійснення державних закупівель, які передбачають не лише забезпечення суб'єктів господарювання всією необхідною продукцією, роботами, послугами, але й держава виступає гарантом якості, достатньої кількості, вчасності передачі (надання) останніх. Таким чином, застосування державних закупівель як одного із основних методів адміністративно-правового регулювання у вказаній сфері уможлиблює ефективність та стабільність забезпечення публічних інтересів через корегування показників діяльності державних підприємств.

Обґрунтовується, що поряд зі здійсненням державних закупівель важливе значення в управлінні державними підприємствами відіграє адміністративна процедура виконання державних замовлень. Підкреслюється, що в сучасних умовах розвитку економіки система державних замовлень є одним із основних важелів державного регулювання економіки, оскільки держава є одним із основних замовників та, фактично, споживачем продукції, робіт та послуг, що виготовляється цілою низкою галузей виробництва.

Крім того, розглянуто низку інших методів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств, серед них: вповноваження представників господарських товариств, які здійснюють управління акціями (частками), що перебувають у державній власності; контроль за використанням прибутку державних підприємств виключно на подальше функціонування господарюючого суб'єкта; повне адміністрування діяльності державних унітарних підприємств – суб'єктів природних монополій, а також казенних підприємств.

У підрозділі 2.3 *«Система та повноваження суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств»* на підставі відповідного законодавства розглянуто повноваження органів державної влади, які мають безпосереднє відношення до правового регулювання діяльності державних підприємств в Україні. Наголошено на тому, що повноваження Президента України мають важливе значення для державних суб'єктів господарювання, оскільки: в адміністративно-правовому порядку встановлює основні параметри національної економічної та виробничої сфери країни; визначаючи безпекову політику України, корегує умови та спрямування функціонування державного виробництва, зокрема, казенних підприємств, які є складовою її матеріально-технічної бази; призначає на посади та звільняє окремих суб'єктів адміністративно-правового регулювання у сфері державного підприємництва, корегуючи у певній мірі подальшу політику у даній сфері.

Спираючись на положення Законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про управління об'єктами державної власності», інші нормативно-правові акти

запропоновано класифікацію основних повноважень Кабінету Міністрів України щодо діяльності державних підприємств за наступними напрямками: а) створення, реорганізація та ліквідація державних підприємств; б) визначення органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні підприємства; в) встановлення напрямів діяльності та критеріїв ефективності управління об'єктами державної власності; г) відбір керівників державних підприємств; визначення функціональних обов'язків, оплата праці, притягнення до відповідальності; д) контроль за виробничою та фінансовою діяльністю державних підприємств.

Значна увага приділена повноваженням центральних органів виконавчої влади щодо діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Окремо, акцентовано, що в існуючій системі адміністративно-правового регулювання державним сектором промисловості місцевим органам виконавчої влади відводиться другорядна роль порівняно з галузевими міністерствами.

Зроблено висновок, що зазначені органи державної влади, реалізуючи свої повноваження згідно чинного законодавства, напряму чи опосередковано вчиняють організуючий та владно-розпорядчий вплив на державні суб'єкти господарювання. Запропоновано класифікацію суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств» складається з двох підрозділів та присвячений з'ясуванню першочергових напрямів розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств в Україні, у тому числі з урахуванням зарубіжного досвіду у вказаній сфері.

У підрозділі 3.1 *«Пріоритети запозичення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств»* здійснено аналіз правових положень законодавств у сфері діяльності суб'єктів господарювання заснованих на державній формі власності, низки зарубіжних країн, серед яких Білорусь, Великобританія, Казахстан, КНР, Литва, Молдова, Польща, США, Таджикистан, Узбекистан, ФРН, Японія.

Наводиться аргументація, що в цілому адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств у більшості розвинутих країн світу обумовлене умовами існування національних систем господарювання. Ці суб'єкти є учасниками конкурентного ринку, а також забезпечують сталість функціонування економік, виступаючи основними агентами державної влади в товарно-грошових операціях, здійсненні оперативного управління державним майном на монопольних ринках.

Зроблено висновки, що необхідним є перейняття позитивного зарубіжного досвіду врегулювання діяльності державних суб'єктів господарювання щодо забезпечення ними підвищення рівня показників ефективності використання державних активів і майна. У першу чергу, мова йде про уніфіковане законодавство, яке базується на законах, а не значній кількості дублюючих нормативно-правових актів, прозоре адміністрування державними підприємствами та їх активами, зокрема за рахунок проведення відкритих і публічних процедур приватизації державного майна (держави-учасниці ЄС); визначення довгострокових програм розвитку діяльності державних унітарних підприємств (Великобританія, США);

спроможність казенних суб'єктів господарювання впроваджувати та використовувати новітні інформаційно-технічні засоби (КНР, Японія).

У підрозділі 3.2 «Напрями розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері діяльності державних підприємств» напрацьовано та запропоновано конкретні законодавчі зміни і доповнення у сфері діяльності державних підприємств. Надано аргументацію щодо доцільності прийняття Закону України «Про державні та комунальні унітарні підприємства» для вирішення питання щодо належного правового врегулювання діяльності державних унітарних підприємств, зокрема, утворення та припинення діяльності, розпорядження майном, управління суб'єктом господарювання.

Наголошено на необхідності схвалення Програми розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері державного підприємництва на період до 2020 року, у межах якої передбачити затвердження Інструкції про порядок взаємодії спеціальних уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції на суб'єктах господарювання державного сектору економіки, Положення про порядок складання і перегляд антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади та на державних підприємствах, Положення про порядок створення і діяльності комісій із запобігання корупції на державних підприємствах (установах, організаціях).

У зв'язку із необхідністю вдосконалення підстав притягнення керівників державних підприємств до адміністративної відповідальності запропоновано прийняття Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо адміністративної відповідальності керівників державних і комунальних підприємств)». У вказаному законодавчому акті передбачено введення нових положень, серед яких ст. 166²⁴ «Здійснення особою, яка позбавлена такого права, управління державним унітарним підприємством»; ст. 166²⁵ «Неналежне управління державним унітарним підприємством», а також внесення змін до окремих статей КУпАП.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання щодо визначення базових елементів та реалізації адміністративно-правового механізму забезпечення діяльності державних підприємств в Україні. За результатами дисертаційного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. До основних з них можна віднести такі.

1. За результатами проведеного дослідження визначено періоди становлення правового регулювання діяльності державних підприємств в Україні. Так, у перший період (друга половина XVII ст. – початок XVIII ст.) відбулося зародження і становлення державного підприємництва. За другого (XVIII ст.) та третього періодів (початок XIX ст. – 60-ті роки XIX ст.) державне виробництво не керувалося економічними засадами діяльності, а піддавалося адміністративному регулюванню. Під час четвертого періоду (друга половина XIX ст. – 1913 р.) державним підприємствам надано статус юридичної особи, а керівні засади діяльності

закріплюються в окремих законодавчих актах. П'ятий період (1914 р. – 1920 р.) охарактеризувався жорстким управлінням державних підприємств, де особлива увага приділялася виконанню планів державного виробництва. Шостим період (1921 р. – початок 30-х р. ХХ ст.) відзначився створенням значного масиву нормативно-правових актів щодо діяльності суб'єктів господарювання державної форми власності. Разом із тим, за сьомого періоду (30-ті р. – кінець 50-х р. ХХ ст.) державні підприємства відновлюють своє функціонування в жорстких адміністративно-командних рамках. З 60-х й до початку 90-х років ХХ ст. – восьмий період – осучаснено кодифіковане цивільне та господарське законодавство. Дев'ятий період (друга половина 90-х р. ХХ ст. й до сьогодні) характеризується створенням нового масиву законодавства щодо регулювання діяльності державних підприємств у межах розвитку ринкової економіки.

2. Державні підприємства є спеціальними суб'єктами господарювання, яким надано право у ході свого функціонування розпорядження чи оперативного управління державними активами. За даних умов реалізація права державної власності – це легітимна можливість держави в особі адміністрації державних підприємств у сфері господарської діяльності розпоряджатися загальнонаціональними ресурсами в інтересах всього суспільства. Отже, державне підприємство – це юридична особа, створена на базі відокремленої частини державної власності рішенням уповноважених органів виконавчої влади, розпорядження майном якого здійснюється на основі права господарського відання або права оперативного управління, метою функціонування яких є забезпечення ключових державних і суспільних інтересів.

3. Законодавча регламентація діяльності державних підприємств врегульовується загальними і спеціальними нормативно-правовими актами. Загальна нормативна база визначає порядок функціонування державних підприємств як рівноправних учасників товарно-грошового обороту. У той же час, спеціальне законодавство гарантує вказаним господарюючим суб'єктам виключне або монополне становище в окремих суспільно важливих сферах, наприклад, оборона держави, ядерна енергетика.

4. Державні суб'єкти господарювання мають особливий статус в рамках національної системи господарювання, який обумовлює неможливість у повній мірі самостійного функціонувати в умовах вільної ринкової економіки. Органи виконавчої влади здійснюють щодо них адміністративно-правове регулювання з оглядом на дотриманням керівної ідеї – забезпечення національної безпеки, державних економічних і суспільних інтересів. Таким чином, адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств – це сукупність правових заходів пов'язаних з реалізацією організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій органів виконавчої влади щодо діяльності державних підприємств незалежно від їх організаційно-правової форми.

5. Система легітимного втручання держави в діяльність державних підприємств передбачає прямі та непрямі методи правового регулювання їх діяльності. До непрямих (економічних) методів відносяться податкові, митні, валютні та інші фінансові та економічні механізми. Крім того, вступаючи в товарно-грошові правовідносини, державні комерційні та корпоративні підприємства мають рахуватися з низкою вимог вільного ринку та дотримуватися їх.

До основних прямих (адміністративних) методів правового регулювання

діяльність державних підприємств відносяться: а) загальні методи адміністративно-правового регулювання, у тому числі ліцензування окремих видів господарської діяльності; заборона виготовлення певних груп товарів, встановлення обов'язкових для виконання правил, методик, норм, стандартів; б) спеціальні методи адміністративно-правового регулювання, у тому числі: визначення основних напрямів діяльності державних унітарних підприємств, перелік та вартість виробленої продукції, наданих послуг; забезпечення процедури державних закупівель та виконання державних, у тому числі оборонних, замовлень державними підприємствами; контроль за використанням прибутку державних підприємств виключно на подальше функціонування господарюючого суб'єкта; повне адміністрування діяльності суб'єктів природних монополій, а також окремих державних підприємств, функціонування яких пов'язане із забезпеченням життєдіяльності населення, виконання окремих завдань органів державної влади (казенні підприємства); добір, підготовка, перепідготовка, притягнення до дисциплінарної відповідальності та звільнення керівників державних підприємств та відповідальних представників.

6. Повне адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств не входить до компетенції одного державного органу, а розмешоване по різним відомствах. Останні, виконуючи свої основні завдання, ціленаправлено чи опосередковано вчиняють владний вплив на державні суб'єкти господарювання та можуть бути розділені на такі ланки: основоположна ланка (Президент України); керівна ланка (Кабінет Міністрів України, міністерства); контрольна ланка (державні служби, комісії, агентства); місцева ланка (державні місцеві адміністрації).

7. Доцільним є врахування позитивного зарубіжного досвіду правового регулювання діяльності державних суб'єктів господарювання щодо забезпечення ними підвищення рівня економічних показників ефективності використання державних активів і майна. Зокрема, йдеться про відкриті та публічні процедури приватизації державного майна, визначення середньострокових і довгострокових програм розвитку діяльності державних унітарних підприємств, спроможність казенних суб'єктів господарювання впроваджувати та використовувати новітні інформаційно-технічні засоби, чітке врегулювання юридичної відповідальності керівників і посадових осіб державних підприємств.

8. Реалізація мети дисертаційного дослідження щодо розробки і обґрунтування нових положень, направлених на покращення адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств передбачає низку шляхів реалізації. Насамперед, впровадити у життя концептуальні засади розвитку у зазначеній сфері у спосіб схвалення Програми розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері державного підприємництва на період до 2020 року.

По-друге, активізувати подальші заходи щодо протидії корупції на державних підприємствах шляхом затвердження Інструкції про порядок взаємодії спеціальних уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції на суб'єктах господарювання державного сектору економіки, Положення про порядок складання і перегляд антикорупційних програм у центральних органах виконавчої влади та на державних підприємствах, Положення про порядок створення і діяльності комісій із запобігання корупції на державних підприємствах (установах, організаціях).

По-третє, затвердити Державну програму стандартизації на 2018-2020 роки, а також внести відповідні зміни і доповнення до законів України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності», «Про стандартизацію» з метою сприяння створенню системи ринкового нагляду, яка відповідатиме світовим стандартам контролю безпеки продукції, забезпечуватиме дотримання балансу у відносинах між державними суб'єктами господарювання та контролюючими органами.

По-четверте, внести зміни до доповнення до Закону України «Про природні монополії» щодо уточнення методів адміністративно-правового регулювання та контролю за діяльністю державних підприємств – суб'єктів природних монополій.

Прийняття Закону України «Про державні та комунальні унітарні підприємства» сприятиме вирішенню питання щодо належного правового врегулювання діяльності державних унітарних підприємств, яке на сьогодні не відповідає сучасним економічним реаліям. Структура цього нормативно-правового акта передбачає: Загальні положення; Розділ I. Утворення та припинення діяльності унітарного підприємства; Розділ II. Майно унітарного підприємства; Розділ III. Управління унітарним підприємством; Прикінцеві та перехідні положення.

Законодавче врегулювання адміністративної відповідальності керівників державних підприємств потребує удосконалення шляхом прийняття Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення (щодо адміністративної відповідальності керівників державних і комунальних підприємств)». Структура цього нормативно-правового акта передбачає доповнення КУпАП положенням щодо підстав позбавлення права обіймати посади на державному унітарному підприємстві, а також наступними статтями:

– ст. 166²⁴ «Здійснення особою, яка позбавлена такого права, управління державним унітарним підприємством»: «1. Здійснення особою, яка позбавлена такого права, управління державним унітарним підприємством, – тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. 2. Укладання з особою, яка позбавлена такого права, договору (контракту) на управління державним унітарним підприємством, а також незастосування наслідків припинення її діяльності, – тягне за собою накладення штрафу на посадову особу органу виконавчої влади від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

– ст. 166²⁵ «Неналежне управління державним унітарним підприємством»: «Неналежне управління державними унітарними підприємствами, тобто використання повноважень по управлінню юридичною особою всупереч її законним інтересам і (або) законним інтересам засновника, зменшення власного капіталу організації, що спричинило, і (або) виникнення значних збитків – тягне за собою накладення штрафу на керівника та посадових осіб підприємства від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Окрім того, потрібне внесення змін до санкцій окремих статей КУпАП (ст. 41, ст. 166¹, ст. 166², ст. 166⁴, ст. 166⁶, ст. 166⁹, ст. 166¹⁶, ст. 166¹⁷, ст. 166¹⁸) щодо чіткого

визначення кола суб'єктів адміністративних проступків, а також підвищення штрафних санкції за вчинення рецидивного проступку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Титарчук В. В. Проблемні засади діяльності державних підприємств в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Випуск 3-2. Т. 4. С. 112-117.
2. Титарчук В. В. Правовий статус державних підприємств в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 3 (9). Т. 2. С. 17-20.
3. Tytarchuk V. V. Administrative and legal status of subjects in regulation of public enterprises. Visegrad journal on human rights. 2015. № 6. P. 62-66.
4. Титарчук В. В. Законодавство України щодо діяльності державних підприємств. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 1. С. 44-50.
5. Титарчук В. В. Напрями розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері діяльності державних підприємств в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 2. С. 39-44.
6. Титарчук В. В. Административно-правовые методы регулирования государственных предприятий в Украине. Международный научно-практический журнал «Право и Закон». 2016. № 2. С. 107-112.
7. Титарчук В. В. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. № 4. С. 204-208.
8. Титарчук В. В. Правова природа державних підприємств в Україні. Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів: Матер. міжнар. студент. наук.-практ. конф. (Херсон, 13-14 берез. 2015 р.). Херсон: у 2 частинах. Видавничий дім «Гельветика». 2015. Частина II. С. 77-78.
9. Титарчук В. В. Шляхи вдосконалення правового регулювання діяльності державних суб'єктів господарювання. Права та обов'язки людини у сучасному світі: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13-14 листоп. 2015 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права». 2015. С. 89-91.
10. Титарчук В. В. Основні способи адміністративно-правового впливу на державні підприємства в Україні. Право, держава та громадянське суспільство в умовах системних реформ у процесі євроінтеграції: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 1-2 квіт. 2016 р.). Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет. 2016. С. 105-107.
11. Титарчук В. В. Ключові проблемні питання діяльності державних підприємств в Україні. Нове міжнародне право та національне законодавство – нові завдання юридичної науки: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 11-12 листоп. 2016 р.). К.: Центр правових наукових досліджень. 2016. С. 51-53.

АНОТАЦІЯ

Титарчук В. В. Адміністративно-правове регулювання діяльності державних підприємств в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2017.

Дисертацію присвячено з'ясуванню правового статусу та особливостям функціонування суб'єктів господарювання, заснованих на держаній формі власності, реалізації владних повноважень органів державної влади в аналізованій сфері, характеристиці історичного розвитку нормативного забезпечення діяльності державних підприємств, а також виробленню першочергових напрямів адміністративно-правового регулювання діяльності вказаних юридичних осіб, у тому числі з урахуванням зарубіжного досвіду.

У роботі визначено періодизацію розвитку адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств. Сформульовано поняття, охарактеризовано види та правовий статус державних підприємств. Розглянуто сутність та зміст адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств. Окремо проаналізовано основні методи адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств, а також з'ясовано повноваження компетентних суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності державних підприємств.

Розглянуто зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання функціонування суб'єктів господарювання заснованих на державній формі власності. Обґрунтовано конкретні висновки та пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства у сфері діяльності державних підприємств.

Ключові слова: державні підприємства, казенні підприємства, методи адміністративно-правового регулювання, органи державної влади, суб'єкти господарювання.

АННОТАЦИЯ

Титарчук В. В. Административно-правовое регулирование деятельности государственных предприятий в Украине. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2017.

В диссертации рассмотрен правовой статус и особенности функционирования государственных предприятий. Под субъектами хозяйствования, основанных на государственной форме собственности, предложено понимать юридические лица, созданные на базе отделенной части государственной собственности решением уполномоченных органов исполнительной власти, распоряжения имуществом, которого осуществляется на основе права хозяйственного ведения или права оперативного управления, целью функционирования которых является обеспечение ключевых государственных и общественных интересов.

Предоставляется аргументация, что органы публичной власти осуществляют относительно государственных предприятий административно-правовое регулирование с оглядкой на соблюдение руководящей идеи – обеспечение национальной безопасности, государственных экономических и общественных интересов. Сделан вывод, что административно-правовое регулирование деятельности государственных предприятий – это совокупность правовых мероприятий, связанных с реализацией организационно-распорядительных или административно-хозяйственных функций органов исполнительной власти о деятельности государственных предприятий независимо от их организационно-правовой формы.

Доказывается, что основными методами административно-правового регулирования деятельности государственных предприятий являются: определение направлений деятельности государственных унитарных предприятий и т.д.; обеспечения процедуры государственных закупок и выполнения государственных, в том числе оборонных, заказов; контроль использования прибыли государственных предприятий; полное администрирование деятельности субъектов естественных монополий, казенных предприятия; отбор, подготовка, переподготовка, привлечения к дисциплинарной ответственности и увольнения руководителей государственных предприятий и ответственных представителей.

С учетом положений соответствующего законодательства рассмотрены полномочия органов государственной власти, которые имеют непосредственное отношение к правовому регулированию деятельности государственных предприятий в Украине. Предложена следующая классификация таких субъектов: основное звено – Президент Украины; руководящее звено – Кабинет Министров Украины, министерства; контрольное звено – государственные комитеты, службы, комиссии, агентства; местное звено – государственные местные администрации.

Констатируется, что необходимо заимствование позитивного зарубежного опыта регулирования деятельности государственных субъектов хозяйствования по обеспечению ими повышение уровня показателей, эффективности использования государственных активов и имущества. Прозрачное администрирование государственных предприятиями и их активами, в том числе за счет проведения открытых и публичных процедур приватизации государственного имущества; определение долгосрочных программ развития деятельности государственных унитарных предприятий; способность казенных субъектов хозяйствования внедрять и использовать новейшие информационно-технические средства и др.

Предоставлено обоснование возможности совершенствования административно-правового регулирования деятельности государственных предприятий в Украине с учетом следующих шагов: а) принять Законы Украины «О государственных и коммунальные унитарные предприятия» и «О внесении изменений и дополнений в Кодекс Украины об административных правонарушениях (относительно административной ответственности руководителей государственных и коммунальных предприятий)»; б) принять Программу развития административно-правового регулирования в сфере государственного предпринимательства на период до 2020 года; в) утвердить Инструкцию о порядке

взаимодействия специальных уполномоченных субъектов в сфере противодействия коррупции; Положение о порядке составления и просмотр антикоррупционных программ в центральных органах исполнительной власти и на государственных предприятиях; Положение о порядке создания и деятельности комиссий по предупреждению коррупции в государственных предприятиях (учреждениях, организациях); г) создать Государственную регуляторную службу в сфере государственного предпринимательства Украины, подотчетной и подконтрольной Кабинета Министров Украины.

Ключевые слова: государственные предприятия, казенные предприятия, методы административно-правового регулирования, органы государственной власти, субъекты хозяйствования.

SUMMARY

Tytarchuk V. V. Administrative and legal regulation of state enterprises in Ukraine. – *The manuscript.*

The thesis for the degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2017.

Thesis is devoted to the peculiarities of the legal status and functioning of entities based on the ownership of state, implementing powers of public authorities in the analyzed field, the characteristics of the historical development of the regulatory activities of the state enterprises and the development of priority areas of administrative and legal regulation of these entities, including taking into account international experience.

The paper defined periods of administrative and legal regulation of state enterprises. The concept, described the types and values of public enterprises. The essence and content of the administrative and legal regulation of state enterprises. Separately analyzed the main methods of administrative-legal regulation of public enterprises and found competent authority of the administrative and legal regulation of state enterprises.

Foreign experience of administrative and legal regulation of the entities based on State property. Grounded specific conclusions and suggestions for improving the current legislation of state enterprises.

Keywords: state enterprises, state-owned enterprises, administrative methods of regulation, public authorities, businesses.